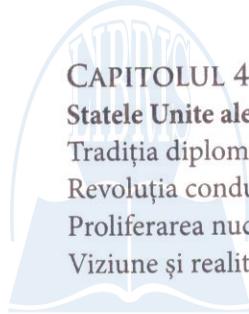

CUPRINS

INTRODUCERE: Chestiunea ordinii mondiale	9
Tipuri de ordine mondială	10
Legitimitate și putere	15
CAPITOLUL 1:	
Europa: Ordinea internațională pluralistă	17
Caracterul unic al ordinii europene	17
Războiul de Treizeci de Ani: Ce este legitimitatea?	24
Pacea din Westfalia	27
Funcționarea sistemului westfallic	33
Revoluția Franceză și consecințele sale	41
CAPITOLUL 2:	
Sistemul echilibrului de putere european și sfârșitul său	47
Enigma rusească	47
Congresul de la Viena	55
Premisele ordinii internaționale	61
Metternich și Bismarck	66
Dilemele echilibrului de putere	68
Legitimitatea și puterea între cele două războaie mondiale	72
Ordinea europeană postbelică	76
Viitorul Europei	79
CAPITOLUL 3:	
Islamismul și Orientul Mijlociu: O lume dezorganizată	84
Ordinea mondială islamică	84
Imperiul Otoman: Bolnavul Europei	94
Sistemul westfallic și lumea islamică	96
Islamismul: Valul revoluționar – două interpretări filosofice	101
Primăvara Arabă și cataclismul sirian	104
Problema palestiniană și ordinea internațională	109
Declinul statului?	111

CAPITOLUL 4:

Statele Unite ale Americii și Iranul: abordări ale ordinii internaționale	123
Tradiția diplomației politice iraniene	125
Revoluția condusă de Khomeini	127
Proliferarea nucleară și Iranul	132
Viziune și realitate	140

CAPITOLUL 5:

Diversitatea Asiei	143
Asia și Europa: Concepții diferite privind echilibrul de putere	143
Japonia	150
India	158
Ce presupune o ordine regională asiatică?	171

CAPITOLUL 6:

Spre o ordine asiatică: parteneriat sau confruntare?	175
Ordinea internațională asiatică și China	176
China și ordinea mondială	181
O perspectivă mai îndelungată	187

CAPITOLUL 7:

„Aționând în numele întregii omeniri“: Statele Unite ale Americii și conceptul lor de ordine	192
America pe scena mondială	195
Theodore Roosevelt: America în rolul de putere internațională	201
Woodrow Wilson: America în rolul de conștiință a lumii	208
Franklin Roosevelt și noua ordine mondială	219

CAPITOLUL 8:

Statele Unite: Puterea ambivalentă	224
Debutul Războiului Rece	227
Strategiile unei ordini a Războiului Rece	229
Războiul din Coreea	233
Vietnamul și distrugerea consensului național	239
Richard Nixon și ordinea internațională	244
Începutul reînnoirii	249
Ronald Reagan și sfârșitul Războiului Rece	250
Războaiele din Afganistan și din Irak	256
Obiectivul și posibilitățile	264

CAPITOLUL 9:

Tehnologie, echilibru și conștiință umană	266
Ordinea mondială în era nucleară	267
Provocarea proliferării nucleare	271
Cibertehnologia și ordinea mondială	275
Factorul uman	280
Politica externă în era digitală	285

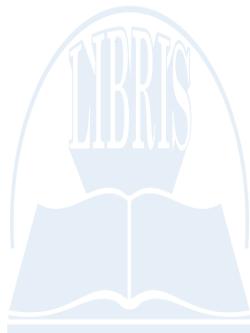
CONCLUZIE: Ordinea mondială în epoca noastră?

Evoluția ordinii internaționale	294
Și acum, încotro?	298

MULTUMIRI	302
------------------	-----

INDEX	306
--------------	-----

NOTE	314
-------------	-----

INTRODUCERE CHESTIUNEA ORDINII MONDIALE

În 1961, Tânăr profesor fiind, m-am adresat președintelui Harry S. Truman când susțineam o preleghere în Kansas City. Întrebai cu ce anume din mandatul său se mândrește mai mult, Truman a răspuns: „Cu faptul că ne-am învins categoric dușmanii și apoi i-am readus în comunitatea internațională. Îmi place să cred că numai America ar fi putut reuși acest lucru“. Conștient de considerabila putere a Americii, președintele se mândrea mai presus de orice cu valorile ei democratice și umaniste și voia să rămână în memoria colectivă nu atât pentru victoriile ei, cât mai degrabă pentru reușitele în domeniul concilierii.

Toți succesorii lui Truman au apelat la o versiune sau alta a acestui discurs și au lăudat atribute similare ale experienței americane. Iar în cea mai mare parte a acestei perioade, comunitatea internațională pe care ei au vizat-o a reflectat consensul american – o ordine de tip cooperativ într-o permanentă expansiune a unor țări cu norme și reglementări comune, cu sisteme economice liberală, caracterizate de respingerea cuceririlor teritoriale, de respectarea suveranității naționale și de adoptarea unor sisteme de guvernământ democratice și participatorii. Președinții americanii, democrați și republicani deopotrivă, au continuat să îndemne guvernele, adesea cu vehemență și elocvență, să susțină activ respectarea și extinderea drepturilor umane. De multe ori, eforturile SUA și ale aliaților lor de a apăra aceste valori au facilitat schimbări considerabile în domeniul condiției umane.

Astăzi însă, acest sistem „pe bază de reguli“ se confruntă cu dificultăți. Frecvențele îndemnuri la adresa statelor, de „a-și aduce o contribuție adecvată“, de a respecta „principiile secolului XXI“ sau de a fi „actori responsabili“ în cadrul unui sistem comun reflectă realitatea faptului că nu există o definiție comun acceptată a sistemului ori o idee clară privind ce anume înseamnă o contribuție „adecvată“. Dincolo de granițele lumii occidentale, regiuni

care au jucat un rol minor în formularea inițială a acestor reguli le pun la îndoială validitatea în forma lor actuală, precizând limpede că intenționează să le modifice. Astfel, deși „comunitatea internațională“ este invocată astăzi probabil mai des decât oricând altcândva în istorie, ea nu deține un set clar și unanim acceptat de obiective, metode de lucru sau limite.

Lumea actuală năzuiește inconsistent, uneori chiar cu disperare, la un concept de ordine mondială. Haosul este un risc care amenință în egală măsură cu interdependența fără precedent – prin răspândirea armelor de distrugere în masă, prin dezintegrarea statelor unitare, prin impactul distrugerii mediului, prin persistența practicilor cu efect de genocid și dezvoltarea de noi tehnologii care amenință să ducă la conflicte scăpate de sub control și dincolo de puterea de înțelegere umană. Metode noi de accesare la și de comunicare a informațiilor unesc lumea ca niciodată înainte și globalizează evenimentele, dar o fac într-un mod care inhibă reflecția, impunându-le liderilor să înregistreze reacțiile imediate în forme exprimabile prin slogan. Ne așteaptă oare o epocă în care forțe aflate dincolo de constrângerile oricărei ordini sunt cele care ne determină viitorul?

TIPURI DE ORDINE MONDIALĂ

Niciodată nu a existat o „ordine mondială“ cu adevărat globală. Ceea ce considerăm „ordine“ în epoca actuală a fost concepută în Europa Occidentală cu aproape patru sute de ani în urmă, la o conferință de pace în regiunea germană Westfalia, desfășurată fără implicarea și chiar fără știință majorității celorlalte culturi de pe planetă. Un secol de conflicte sectare și frământări politice în regiunea centrală a Europei culminase cu Războiul de Treizeci de Ani, din perioada 1618-1648, o conflagrație întreținută deopotrivă de dispute politice și religioase, în care combatanții recourseseră la „războiul total“ împotriva centrelor populational, astfel că aproape un sfert din populația Europei Centrale a pierit în lupte ori răpusă de foamete sau boli. Istoviți, beligeranții s-au reunit pentru a stabili un set de acorduri menite să opreasă vărsarea de sânge. Unitatea religioasă fusese distrusă prin supraviețuirea și răspândirea protestantismului, iar diversitatea politică era întreținută de numeroasele unități politice autonome care luptau până la epuizare. Prin urmare, Europa acelor vremuri aproxima situația din lumea contemporană: multiple unități politice, niciuna suficient de puternică încât să le înfrângă pe toate celelalte, multe având filosofii și practici interne contradictorii, aflate în căutarea unor reguli neutre, care să le reglementeze conduită și să atenuze conflictele.

Pacea din Westfalia a reflectat o adaptare practică la realitatea epocii, nu rezultatul unui discernământ moral aparte. A avut la bază un sistem de state independente care se fereau să se amestece în treburile interne ale celoralte și ținându-și în frâu reciproc ambițiile prin intermediul unui echilibru de putere general. În cadrul confruntărilor nu a prevalat o conducere universală sau o unică afirmare a adevărului; dimpotrivă, fiecărui stat i-a fost atribuită o putere suverană asupra propriului teritoriu. Fiecare urma să accepte ca atare structurile interne și vocația religioasă a celoralte, abținându-se să le conteste existența. Cu un echilibru al puterii considerat deja firesc și dezirabil, ambițiile diversilor conducători aveau să se contrabalanseze reciproc, reducând – la nivel teoretic cel puțin – amploarea conflictelor. Divizarea și diversitatea – un accident al istoriei europene – au devenit jaloanele unui nou sistem al ordinii internaționale, cu propria abordare filosofică distinctă. În acest sens, efortul european de a pune capăt conflagrației a modelat și a prefigurat caracterul rațional actual: a trecut în plan secund judecățile la nivel absolut în favoarea aspectelor practice și ecumenice; a căutat să asigure ordinea prin multiplicitate și constrângere.

Negociatorii care au facilitat în secolul al XVII-lea încheierea Păcii din Westfalia nu știau că pun bazele unui sistem aplicabil la nivel global. Nu au încercat să includă și Rusia vecină, care își refăcea propria ordine socio-politică după teribila „perioadă de frământări“, instituind principii evident contrare echilibrului westfalic: un unic conducător absolutist, o ortodoxie religioasă unificată și un program de expansiuni teritoriale în toate direcțiile posibile. Nici celelalte centre majore de putere nu au considerat acordul din Westfalia (cele care au aflat despre el) ca fiind relevant pentru ele însese.

Ideea unei ordini mondale era aplicată pe zonele geografice cunoscute politicienilor vremii – un tipar repetat și în alte regiuni. Motivul era în principal acela că tehnologia epocii nu facilita și, de fapt, nu permitea operarea unui unic sistem global. Fără mijloace de a interacționa în mod susținut și în lipsa unui cadru care să permită evaluarea reciprocă a forțelor, fiecare regiune își percepea propria ordine ca fiind unică și le definea pe celelalte ca „barbare“ – guvername într-o manieră de neînțelus pentru sistemul existent și irelevantă pentru interesele sale – decât cel mult ca o amenințare. Fiecare se definea ca un etalon al organizării legitime a întregii omeniri, închipuindu-și că guvernând propriul teren impunea ordine în lumea întreagă.

La cealaltă extremitate a regiunii eurasiatice, China se afla în centrul propriului concept ierarhic și teoretic universal de ordine socio-politică. Sistemul său funcționa de mii de ani – încă de pe vremea în care Imperiul Roman „guverna“ unitar Europa – bazat fiind nu pe egalitatea suverană a